

4) วรรณกรรมโรแมนติก (Romanticism)

ความยุ่งยากในด้านวัฒนธรรม และด้านวรรณกรรมมีผลโดยตรงต่อลักษณะของวรรณกรรมโรแมนติกซึ่งเกิดขึ้น มาเพื่อต้องการความแปลกใหม่ ความตื่นเต้น ความสดชื่น ความภูมิใจและหยิ่งในตัวเอง และความสำคัญแต่ละบุคคล (individualism)

งานเขียนที่เรียกว่า Romanticism นั้นไม่จำกัดชาติ ไม่จำกัดระยะเวลา ตามประวัติศาสตร์ และไม่จำกัดรูปแบบ ดังนั้นจึงมีลักษณะสากลหรือ universal จริง ๆ ซึ่งมีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการศึกษาในแนวทางของวรรณคดีเปรียบเทียบ และอีกประการหนึ่งคือในแง่มุมมองของการปฏิวัติทางวรรณกรรมซึ่ง Romanticism ได้ก่อขึ้น

ลักษณะของ Romanticism นั้นเป็นส่วนผสมของผลผลิต Renaissance Humanism กับ Protestant Revolt กล่าวคือมีความเชื่อมั่นในเหตุผล และความเป็นมนุษย์ (เลิกเชื่อมั่นในพระเจ้า) ให้ความสำคัญต่อตัวบุคคลไม่ว่าจะ

เกี่ยวกับความสุขหรือความทุกข์ ตั้งแต่สมัยของ Humanism มาจนถึง Romanticism นั้น มนุษย์ได้สร้าง dignity ให้แก่ตัวเอง และสร้างความมั่นใจในความเป็นมนุษย์ขึ้นโดยต่อเนื่องกัน หรือเป็นมรดกตกทอดลงมาหลายชั่วคน การต่อต้านของ Protestant ก็เพื่อจะปลดปล่อยมนุษย์ให้พ้นจากความหลงเชื่อ มงายในอำนาจที่ไม่มีจริง ๆ ของพระเจ้า การตัดสินใจ ๆ ย่อมต้องมีหลักการ มีปรัชญา และเป็นไปเพื่อความเป็นเอกบุคคล หรือ individualism คำขวัญของโรแมนติคนั้นได้เปลี่ยนแปลงจากถ้อยคำของ Descartes ซึ่งแปลเป็นภาษาอังกฤษว่า “I think : therefore I am” เป็น “I feel : therefore I am” ถ้อยคำของ Descartes นิยมในหมู่นักอุดมคติ หรือ idealism ซึ่งเฟื่องอยู่ในปลายศตวรรษ 17 ต่อดันศตวรรษ 18 ซึ่งคนเชื่อกันว่าเหตุการณ์ทุกอย่างอาจพิสูจน์ได้ด้วยเหตุผลเท่านั้น นักเขียนโรแมนติกต่อต้านอุดมคตินี้เพราะหันมาให้ความสำคัญต่อความรู้สึกมากกว่า ด้วยถือว่าความรู้สึกตามสัญชาตญาณ มนุษย์นั้นมีความสำคัญกว่าเหตุผล ดังนั้น การต่อต้านของวรรณกรรมโรแมนติค (Romanticism) จึงนับได้ว่าเป็นการปฏิวัติต่อสิ่งที่เกิดขึ้นมาก่อนในอดีต (classicism)

สรุปได้ว่า วรรณกรรมโรแมนติค ก็คือสิ่งที่ตรงกันข้ามกับวรรณกรรมคลาสสิก ในขณะที่วรรณกรรมคลาสสิกใช้เหตุผลเพื่อค้นหาความจริงนั้น วรรณกรรมโรแมนติคก็ใช้อารมณ์สะท้อนใจ (emotion) ใช้ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจ หรือญาณ (intuition) และความบังดาลใจหรือสัญชาตญาณ (instinct) วรรณกรรมคลาสสิกส่งเสริมวัฒนธรรมให้สูงเด่นก้าวหน้าอย่างจอมปลอม ส่วนวรรณกรรมโรแมนติคพยายามนำวัฒนธรรมให้เป็นของธรรมดา ๆ สะดวก ๆ บริสุทธิ์และพยายามเป็นอยู่อย่างใกล้ชิดกับธรรมชาติ วรรณกรรมคลาสสิกยอมรับว่าในสังคม ในรัฐบาล และในศาสนาจะต้องมีแบบฉบับที่เป็นระเบียบแบบแผนอย่างเคร่งครัด ส่วนวรรณกรรมโรแมนติคแย้งว่าไม่ต้องเป็นแบบ

แผนเครื่องครัดเพราะทุกสิ่งทุกอย่างเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสมและความต้องการของมนุษย์ เพื่อให้ชัดเจนยิ่งขึ้น อาจกล่าวถึงลักษณะของวรรณกรรมทั้งสองดังนี้

วรรณกรรมคลาสสิก

วรรณกรรมโรมานติก

เหตุผล	ตรงกันข้าม	อารมณ์
แบบฉบับ	„	แต่ละบุคคลมีความสำคัญ
สากล	„	เฉพาะท้องถิ่น
ความสว่างรุ่งโรจน์ของ ภาคพื้นเมดิเตอร์เรเนียน	} „	{ ความสลัวของภาคพื้น ยุโรปภาคเหนือ
เฉพาะเจาะจง	„	ไม่เฉพาะเจาะจง
เน้นรูปปั้น	„	เน้นดนตรี
ประณีตสมบูรณ์แบบ	„	{ ไม่สมบูรณ์แบบ มีเพิ่ม { ขึ้นเรื่อย ๆ

ฯลฯ

ตัวอย่างของวรรณกรรมโรมานติกซึ่งแสดงความสำคัญของแต่ละบุคคล (individualism) มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความรู้สึกสะท้อนใจในเรื่องของชีวิตและต้องการประกาศให้โลกช่วยสนับสนุนเขา ก็คือมนุษย์ในวรรณกรรมเรื่อง Faust ของ เกอเต้ และเรื่อง Wilhelm Meisters Lucinde ของ เกอเต้เช่นกัน นอกนั้นก็คือเรื่อง Lucinde ของ F.Schlegel ในชีวิตจริงและบทประพันธ์ของ Byron ในเรื่อง René กับเรื่อง Atala ของ Chateaubriand เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ยังมีการอภิปรายกันมากที่จะกำหนดยุคความเจริญของวรรณกรรมโรมานติก ส่วนยุคการเกิดนั้นกำหนดไม่ได้ เพราะเกิดขึ้นมา

เรื่อย ๆ อย่างโดดเดี่ยว ส่วนความเจริญชัดเจนของยุควรรณกรรมโรแมนติกนั้นพอจะกำหนดได้คือ ในเยอรมัน ระหว่างปี 1750—1760 ส่วนในฝรั่งเศส อิตาลี สเปน และอเมริกา เกิดขึ้นช้ากว่า⁽¹⁾ ในฝรั่งเศส Mne de Staël มาตาม เดอ สตาเอล ก็ได้เคยเสนอผลงานที่จัดว่าเป็นโรแมนติก ในปี 1800 คือเรื่อง *De la Littérature considérée dans ses rapports avec les institutions sociales* และซาโตบริยอง (Chateaubriand) ก็ได้เสนอเรื่อง *Atala* ในปี 1801 ดังนั้น ก็ควรนับได้ว่า ยุคโรแมนติก (Romantic period) ของฝรั่งเศส เริ่มในราว ค.ศ 1800

รูปแบบวรรณกรรมโรแมนติกส่วนมากจะได้แก่คำประพันธ์ ทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง ร้อยแก้วได้แก่เรื่องสั้น นวนิยาย นิทาน โดยเฉพาะ fairy-tale ซึ่งมีอิทธิพลมากในการสร้างสรรค์จินตนาการ ส่วนร้อยกรองได้แก่บทเพลงสั้น ๆ ประเภท ballad บทประพันธ์สั้น ๆ เช่น lyric และอื่น ๆ ที่ไม่สู้เคร่งครัดต่อแบบแผนฉันทลักษณ์ ส่วนบทละครก็มี แต่เป็นบทสั้น ๆ สำหรับดูภายในห้อง ไม่ใช่โรงละครมักจะเป็นบทละครที่ตั้งใจแสดงความรู้สึกนึกคิดในเชิงปรัชญามากกว่า เพื่อแสดงศิลปะของการละคร บทละครโรแมนติก ก็ได้แก่เรื่อง *Faust* ของ Goethe เรื่อง *Prometheus Unbound* ของ Shelley เรื่อง *Manfred* ของ Byron และเรื่อง *Christ-trilogy* ของ Shelley ซึ่งลึกซึ้งในเชิงปรัชญา

ในยุคของโรแมนติก สัมพันธภาพระหว่างปรัชญากับวรรณกรรมนั้นใกล้ชิดกันมาก บางครั้งแยกไม่ออกว่าอะไรคือปรัชญา อะไรคือวรรณคดี ตัวอย่างเช่น การวิจารณ์วรรณกรรมของ Coleridge ซึ่งได้รับอิทธิพลจาก Schegel สองพี่น้อง ได้นำนวนิยม (fashion) ในอังกฤษซึ่งพากันเห็นพ้องว่า

(1) FRIEDERICH, Werner P., *Outline of Comparative Literature*, The University of North Carolina, 1954, pp. 257—258

การวิจารณ์วรรณกรรมเป็นปรัชญาประเภทหนึ่ง นอกจากนี้ Coleridge ยังนำจิตวิทยาเข้ามาเชื่อมโยงกับหลักปรัชญาของเขาด้วย และได้นำมาใช้ในการแต่งบทประพันธ์ รวมทั้งบทวิจารณ์ ส่วน Shelley ก็มีแนวโน้มไปทางนักปรัชญาการเมืองการปกครอง ในเยอรมันก็เช่นกัน ได้เกิดสิ่งที่เรียกว่า “นักปรัชญาโรแมนติก” (Romantic philosophers) เช่น Goethe, Schiller, Kleist, Hebbel และ Wagner เป็นต้น และยังได้แผ่อิทธิพลไปยังอังกฤษและอเมริกาอีกด้วย นักแต่งวรรณกรรมโรแมนติกบางคนก็เป็นนักชาตินิยม, นักจิตวิทยา นักรัฐศาสตร์ ดังนั้น เป็นต้น นอกจากนี้ นักดนตรีที่เป็นผู้ประพันธ์เพลง (Composer) ก็เป็น Romanticist หลายคน เช่น Schubert, Schumann, Brahms และ Wolf ทำให้เห็นว่าความนิยมโรแมนติกขยายตัวไปยังศิลปินที่ประณีตหลายแขนง รวมทั้งจิตรกร ปฏิมากร และสุนทรียศิลป์อื่น ๆ

สิ่งที่น่าสนใจที่สุดคืออย่างหนึ่งในวงวรรณกรรมโรแมนติกก็คือปัญหาทางการเมือง ในระหว่างปี 1789–1848 ประวัติความนิยมโรแมนติกได้รับความกระทบกระเทือนจากปัญหาการเมืองถึง 3 ครั้งด้วยกัน ครั้งแรกการปฏิวัติครั้งใหญ่ในฝรั่งเศส ครั้งที่สองจากพระเจ้านโปเลียน ครั้งที่สามจาก Holy Alliance

การปฏิวัติฝรั่งเศสนั้น นอกจากจะมีผลกระทบกระเทือนวรรณคดีแล้ว ยังกระทบกระเทือนวงการศิลปินอื่น ๆ ด้วย และที่มีผลดีมาต่อวงการศิลปินก็คือ ทำให้ศิลปินที่แยกตัวเองออกโดดเดี่ยวในระยะก่อน ๆ นั้น มีเครื่องเชื่อมโยงถึงกัน นอกจากนั้นก็กระทบกระเทือนปัญหาสังคม ปัญหาการเมือง ปัญหาเศรษฐกิจและอื่น ๆ นักวรรณคดีเปรียบเทียบสนใจศึกษาสัมพันธ์ภาพระหว่างความคิดทางการเมืองกับวรรณคดีและผลของวรรณคดีการเมืองที่มีต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น นับตั้งแต่ต้นโปเลียนเสื่อมอำนาจลง และอีกครั้งหนึ่ง

หลังวันประหาร Robespierre อาจกล่าวได้ว่าการปกครองแบบกดขี่ (Tyranny) ได้เสื่อมลงอย่างเห็นได้ชัด นักเขียนหลายคนได้หาหลักฐานมายืนยันในงานวรรณกรรม มีเพียงไม่กี่คนที่ไม่ปล่อยให้ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเข้าไปมีอิทธิพลในงานเขียน สิ่งที่น่าศึกษามากอีกอย่างหนึ่งก็คือปฏิกิริยาต่าง ๆ ของนักเขียนโรแมนติกต่อการปฏิวัติครั้งใหญ่ของฝรั่งเศส เริ่มตั้งแต่ Burns,⁽¹⁾ Wordsworth, Coleridge, Klopstock, Schiller, Wieland, Foscolo จนถึง Monti ส่วนกวีที่ยังรักและเรียกร้องโน้มน้าวไปเสียก็ ได้แก่ Goethe, Heine, Manzoni, Hugo และอื่น ๆ ในอเมริกา วรรณกรรมที่มีความร้อนแรงในเรียกร้องเสรีภาพนั้นไม่กว้างขวางครอบคลุมโดยทั่วไปเหมือนกับในยุโรป แต่เรียกร้องการแบ่งแยกดินแดน การเลิกทาส และปฏิกิริยาต่อการเลิกทาส การต่อสู้ระหว่างเหนือกับใต้ ดังนั้นจะเห็นได้จากงานของ Thoreau, Chauning, Whittier, Longfellow โดยเฉพาะ Lowell ซึ่งเขียนเรื่อง Biglow Papers (1848) และ Harriet Beecher Stow ซึ่งเขียนเรื่อง กระท่อมของลุงทอม หรือ Uncle Tom's Cabin (1852)⁽²⁾

จะเห็นได้ว่านักเขียนยุโรปและอเมริกันโรแมนติก มีบทบาทมากในทางการเมือง และบางครั้งก็เป็นต้นเหตุสำคัญในการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ (Revolution) ในประเทศฝรั่งเศส และปฏิกิริยาต่อจากการปฏิวัติในประเทศต่าง ๆ⁽³⁾

(1) Burns กวีชาวสก็อต 1759-1796, Wordsworth กวีอังกฤษ 1770-1850

(2) เรื่องนี้แปลเป็นภาษาไทย โดย อ. สมิตวงศ์, พ.ศ. 2495

(3) รายละเอียดเกี่ยวกับงานเขียนและปัญหาการเมือง โปรดอ่านหนังสือต่อไปนี้
-Werner P. Friedrich, *Outline of Comparative Literature* The University of North Carolina, 1967 หน้า 273-331 และ
-George K. Anderson, Robert Warnock, *The Democratic Spirit and Romanticism (1770-1850)*, in *Tradition and Revolt*, Scott, Foresman and Company หน้า 255-372

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า Romanticism มีผลต่อวงการศิลปะใน วงการเมืองและ การปฏิรูปอื่น ๆ ของสังคม สิ่งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ Romanticism ได้สร้างไว้ในบรรณพิภพคือเสรีภาพของความคิดและสร้างสรรค์วรรณกรรมใหม่ ๆ กล่าวคือนักเขียนไม่ต้องเดินตามหลังแบบอย่างคลาสสิกอีกต่อไปแล้ว ใครจะสร้างสรรค์แบบอย่างใหม่ ๆ ขึ้นมาก็ได้ ผลทำให้เกิด-ism ขึ้นมากมายเช่น Realism, Naturalism, Symbolism, Impressionism, Expressionism, Neo-Romanticism และยังมีสิ่งที่ควรลงท้ายคำด้วย ism แต่ไวยากรณ์ไม่เปิดโอกาสให้ทำเช่นนั้น คือ New Matter-of-Factness (neue Sachlichkeit ซึ่งชาวเยอรมันได้เป็นผู้ริเริ่มขึ้น คือการเขียนโดยใช้แต่ข้อเท็จจริงเท่านั้น)

นักเขียนและศิลปิน Realism และ Naturalism นั้นเป็นผู้ต่อต้าน Romanticism ซึ่งในตอนหลังมีลักษณะ “เจ้าอารมณ์” จนเกินขอบเขต และเกินเลยไปจากจุดมุ่งหมายเดิมเป็นอันมาก

สิ่งที่นักศึกษาวรรณคดีเปรียบเทียบควรสนใจก็คือสัมพันธ์ภาพระหว่าง รายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับ Style, Theme, และความรู้สึกต่าง ๆ ของนักเขียน ในแต่ละชาติ การใช้เทคนิค วิธีการและการจัดแบ่งประเภทของวรรณกรรม ตะวันออกตั้งแต่ปี 1850 เป็นต้นไป